

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	13
I. Bajki.....	21
1. Narzeczony-diabeł.....	21
2. Diablica żoną.....	28
3. Diabeł parobkiem u gospodarza.....	29
4. <i>Diabeł odszedł, wódka została</i>	37
5. Gospodarz parobkiem diabła.....	39
6. Diabeł czeladnikiem u kowala.....	42
7. Diabeł oszukany przy podziale plonów.....	44
8. Jak chłop u diabła pieniądze pożyczał.....	46
9. Jak chłop chciał kupić diabła.....	47
10. O dziewczynie, za którą diabeł prządl.....	48
11. O diabelskim sądzie.....	50
12. Wyprawa do piekła po cyrograf.....	51
13. Głupi na służbie u czarnoksiężnika.....	53
14. Skarby w uchu Baby Jagi.....	58
15. O przeklętej pannie.....	60
16. Strachy w pałacu.....	62
17. Jak chłopak szukał strachów.....	63
18. Śmierć – kumą.....	75
19. O garncarzu i Śmierci.....	81
20. O Madeju.....	82
II. Podania i legendy.....	86
21. Zakłęte wojsko.....	86
22. O zapadniętej karczmie.....	86
23. O bednarzu, który zapisał syna diabłu.....	86
24. Kapliczka w miejscu ukazania się Matki Boskiej.....	88
25. Święty Michał ze złymi duchami wojował.....	88
III. Opowieści wierzeniowe.....	88
26. <i>Diabeł niesie chłopca górą</i>	88
27. Chłop wiezie diabła na sprzedaż.....	89
28. Diabeł gra w karty.....	92
29. Diabeł przynosi trupa.....	93
30. W domu zamieszkał diabeł.....	93
31. <i>Diabeł jedzie na Żydzie</i>	94
32. <i>Diabeł nie skusi, a baba musi</i>	95
33. Diabeł żeni się z babą.....	98
34. <i>Rokita, Rokita, przyszła do ciebie kobita</i>	100
35. Baba gorsza od diabła.....	102
36. Sąsiad jak diabeł.....	102
37. O koniu-diabie.....	103
38. Diabeł w kapeluszu i wiatr.....	103
39. Diabeł jako pan w kapeluszu.....	103
40. Diabeł pali papierosa.....	104
41. Jak muzykanci grali na diabelskim balu.....	105

42. Muzykant z diabłem trzymał.....	105
43. Magiczna moc muzyków.....	106
44. Diabły stawiają przeszkody w lesie.....	107
45. Końskie łajno zamiast złotego zegarka.....	107
46. Kiełbasa i kaszanka od diabła.....	108
47. Jak diabła łapali na różaniec.....	108
48. Służąca diabła uświęciła.....	109
49. Jak diabeł opętał dziewczynę w Detroit.....	109
50. Diabeł w Dołhobrodach.....	110
51. Diabeł przy moście.....	111
52. Diabeł na czerwono ubrany.....	111
53. Diabeł przysiadł chłopu sukmanę.....	112
54. Jak diabeł przestraszył się imadła.....	113
55. Jak panna przywołała diabła w andrzejki.....	114
56. Diabeł przywołany czarnoksięską sztuką.....	114
57. Kot i smuga ognia.....	115
58. Diabeł wskoczył na furę.....	116
59. Diabelski zajac.....	116
60. Diabeł w postaci barana.....	117
61. O człowieku i jego diable.....	118
62. Diabeł i Wojciech.....	118
63. O pasieczniku, który miał konszachty z diabłem.....	119
64. Niesolona kasza dla czarnego kota.....	122
65. O Mazuryku, który miał chowańca.....	123
66. Domowej – zły duch.....	124
67. Chowaniec – czarny kot.....	124
68. Chowaniec broni przed złodziejami.....	125
69. Pasiecznik i diabeł.....	125
70. Diabeł skakał z ula na ul.....	126
71. Zbieram użytek, ale wszystek.....	127
72. Sąsiadka czarownicą.....	128
73. Czarownica odbiera mleko krowom.....	130
74. Czarownica lata po miedzach i ziota zbiera.....	130
75. Czarownica zbiera rosę.....	131
76. Czarownica psuje mleko.....	132
77. Czarownica bieli studnię.....	132
78. Czarownica zadaje płaczki.....	133
79. Płaczki – lalki pokręcone ze szmatek.....	134
80. Hak w progu stajni w ochronie przed czarownicą.....	134
81. Gotować szpilki w ochronie przed czarownicą.....	135
82. Spalone włosy czarownicy odejmują uroki.....	135
83. Krowa dostała uroki.....	136
84. O wrózu.....	137
85. Owczarz.....	138
86. Owczarz i diabelskie skrzypce.....	138
87. Planetnik wyprowadza szczury.....	139
88. Planetnik przeprowadza chmury.....	140
89. Czarownik popadł na czarownika.....	140
90. Czary na weselu.....	140
91. Siódma córka idzie na zmory.....	141
92. Jak kobyłę zmora dusiła.....	142

93. Zmora zaplata koniom grzywy.....	143
94. Jak mara dusowała chłopca.....	143
95. Świecona woda na zmorę.....	144
96. Ze zmory – prześliczna panna.....	145
97. Jak dziedzic łapał marę.....	145
98. Zamiast Maria – mara.....	148
99. Duch dziedzica w postaci zajaca.....	149
100. Duch dziedzica na polanie w lesie.....	149
101. U nas te ogniki chodzili.....	150
102. Są złe duchy.....	150
103. Złych duchów nie odpędzi.....	150
104. O duchu na Sanie.....	151
105. O duchu sąsiadki.....	151
106. Duch Szczepańskiej.....	151
107. Dusza w postaci konia.....	152
108. Dusza czegoś potrzebuje.....	153
109. O wywoływaniu duchów.....	153
110. Potępieniec jest jak Zły.....	154
111. Pokutująca dusza i żołnierz.....	154
112. Niania wybawiła pałac od strachów.....	155
113. Dwie świece na stodole.....	156
114. Strachy w lesie.....	156
115. Strachy po sąsiedzku.....	156
116. Myślałam, że to strach.....	157
117. Duch kobiety przedzie len.....	157
118. Nieczyste miejsce.....	158
119. Strachy na cmentarzu.....	159
120. Tłuczenie garnkami.....	160
121. Wyświęcanie mieszkania od strachów.....	160
122. W mieszkaniu rzucano, tłukło.....	160
123. Strachy i kreda święcona.....	161
124. Strzelba nabita paciorkami różańca odpędza strachy.....	162
125. Strach tańczy koło ognia.....	163
126. O strachu w lesie.....	163
127. Błąd mnie się czepił.....	164
128. Zapadły młyn i strachy.....	165
129. Wóz i czterech panów.....	165
130. Pan w kapeluszu nocą na moście.....	166
131. Strachy na moście.....	166
132. Strachy na moście w Jarczówku.....	166
133. Kobieta w nocy przy mostku.....	167
134. Strach na sośnie.....	168
135. O uciekającym kłębkowi nici.....	168
136. Byczy łeb mi się pokazał.....	169
137. Z latarką chodzi coś po wsi.....	169
138. Czarne psisko przy Wieprzu.....	170
139. Pałę oddał i przestał straszyć.....	171
140. U Kaspra Michałowskiego straszy.....	172
141. Strach wyrzuca na izbę garnek złota.....	174
142. Spotkanie leśnika ze strachem.....	175
143. Panicz w lesie.....	175

144. O błędzeniu w lesie w dniu świętego Piotra i Pawła	176
145. Jak podróżny przegonił stracha z kościoła	177
146. O strachu we dworze w Łuszczowie	177
147. Podróżny i strach we dworze	178
148. Jak chłop szukał strachów	179
149. O stryżeniu pokutującej panny	179
150. Odważna panienska i pan w kapeluszu	180
151. Kot przy mostku	180
152. Ślubny pierścionek i strachy	181
153. O duchu zabitego gospodarza	181
154. Spotkanie z nieboszczykiem	181
155. Trzy ruble oddał, skończyło się świecenie w chałupie	182
156. Światło w nocy chodziło	182
157. Dawniejsze ludzie strachy mieli rozmaite	183
158. Wychodzi coś białe z sadku	184
159. Przychodzę – gałąź leży	184
160. Zamiast stracha worek z kartoflami	185
161. Stara panna chciała go nastraszyć	185
162. Beczka na dół – duchy są	185
163. Duchy chodzą	186
164. Pieniek zamiast chłopca w kapelusie	186
165. Kot uciekł, dzbanek się rozbił	187
166. A to płachta – i po strachu	187
167. O chłopaku, który chciał uderzyć zajaca	188
168. Kobieta w bieli i jałówka	188
169. Kobieta w bieli przy torach	188
170. O postaci w bieli	189
171. Spotkanie z czarnym psem	190
172. Taniec u nieboszczyka	190
173. Śmierć za drzwiami	192
174. Chłop przynosi Śmierć do wsi	192
175. Chłop podwozi Śmierć	193
176. Śmierć patrzyła w stronę babki	193
177. Śmierć przyszła po Podolaczkę	195
178. Śmierć przyszła po wujenkę	195
179. Śmierć przyszła oknem	196
180. Biała postać ukazuje się przed śmiercią	196
181. Przy śmierci o duszę się szarapali	196
182. Przed śmiercią jakby koń przeleciał	197
183. Koń przeczuwa śmierć	197
184. Dziedziczka s płaca krzywdy po śmierci	197
185. O złodzieju, który po śmierci chodził po wsi	198
186. Przepraszanie zmarłej sąsiadki	199
187. Zmarli krewni przychodzą po konających	200
188. Zmarła teściowa przyszła po stryja	201
189. Zmarły stryj przyszedł do mnie	201
190. Zmarły stryj przy stole różaniec przekłada	203
191. Zmarła babka przychodzi do żywych	204
192. O synu tragicznie zmarłym	205
193. Na sierotach to świat stoi	206
194. Zmarła matka przychodzi do dziecka	209

195. Zmarła matka przyszła do córki	209
196. Zmarły ojciec przychodzi do dziecka	210
197. Dusza sąsiadki przychodzi do domu	211
198. Dusza po kałużkach chodziła	211
199. Zmarła córka nosi łyżę w dzbanku	212
200. Przed zmarłym synem kwiatkami wysypane	212
201. O duszy ojca	213
202. „Anioł Pański” przy łóżku umierającego ojca	213
203. Kobieta rozpacza po śmierci córki	213
204. O upiorze, który stał się z człowiekiem	214
205. Umarły zaświadczył na sądzie	214
206. Wstańcie umarli, będziecie żarli	214
207. Nieboszczyki chodzą w Zaduszki	215
208. O wymodleniu sobie szczęśliwej śmierci	216
209. Urok zadany przez odrzuconego narzeczonego	216
210. O gospodarzu i żmii	217
211. Żmija jak ditko	218
212. Szleje od konia pomocne w leczeniu uroków	218
213. Przy urokach przez uprzęż przesadzać	219
214. Zamawianie od wiatru	219
215. Od kołtuny byli zamawiacze	221
216. Wir powietrzny unosi dziewczynkę	224
217. Goły topielnik pokazał rękę	224
IV. Opowieści żartobliwe	225
218. Tutaj jest prawdziwe piekło	225
219. Jak ksiądz Kordeczka ostrzegał chłopca przed diabłem	226
V. Opowieści o snach	227
220. Jak ci jest na obczyźnie?	227
221. Sen o czyścicu	227
222. Zapowiedź śmierci kuzyna	227
VI. Relacje potoczne, zapisy wierzeń i opisy praktyk	228
223. Złe dusze pokutują w starych drzewach	228
224. O drzewach, pod którymi straszy	228
225. Topola, wierzba, olcha – diabelskie drzewa	228
226. Śmieje się jak diabeł w suchej wierzbie	228
227. Diabeł w postaci żaby	229
228. Gacek i diabeł	229
229. Gdy konie grzęzną, to sprawka diabła	229
230. Skąd diabeł wziął się na świecie	229
231. Diabeł obrócił się w węża	230
232. Kim jest diabeł	230
233. Jak inaczej można mówić na diabła	230
234. Hierarchia diabłów	231
235. Antykryst na łańcuchu uczipiony	231
236. Najgorsze diabły są na łańcuchach poczepiane	231
237. O piekle i jego mieszkańcach	231
238. Z piekielnej mazi nikt się nie wydostanie	232
239. Święty Eliasza diabłów bije	232
240. Człowiek jak diabeł	233

241. Jak wygląda diabeł	233
242. Gdzie diabeł przebywa	233
243. Diabeł kusi człowieka	234
244. Jak ustrzec się przed diabłem	235
245. Jakiej płci jest diabeł	235
246. Jak długo żyje diabeł	235
247. Jak można przywołać diabła	236
248. Czy diabłu można coś zawdzięczać	236
249. Komu diabeł pomaga	236
250. Czy diabła można zlikwidować	236
251. <i>Po zachodzie słońca to diabeł pomaga</i>	236
252. <i>Po zachodzie słońca pracuje się dla diabła</i>	237
253. Bogaty ma konszachty z diabłem	237
254. O północy można zobaczyć diabła	237
255. <i>Diabeł wszystkim będzie</i>	237
256. <i>Diabeł miał wolność, a potem ograniczony</i>	237
257. <i>Południca łapie dzieci</i>	238
258. <i>Południca pokazuje się w południe</i>	239
259. <i>Wielkoludy – ludzie wysocy</i>	239
260. <i>Bohinie – kobiety grube, które piersiami prały</i>	239
261. <i>Siódma córka – zmora</i>	239
262. <i>Zmora plecie warkocze koniom</i>	239
263. <i>Dobry koń nie miał zmory</i>	240
264. <i>Zmora przydusi, że nie można tchu złapać</i>	240
265. <i>Zmora tcha</i>	240
266. <i>Nocule ludzi dusiły</i>	240
267. <i>Nocula przysłała do konia</i>	240
268. <i>Lusterko chroni przed zmorą</i>	241
269. <i>Miotła na zmorę</i>	241
270. <i>Bat maczany w smole chroni przed zmorą</i>	242
271. <i>Szczotka w ochronie przed marą</i>	242
272. <i>Geometra źle pomierzył i ogniki latały</i>	242
273. <i>Kiedyś ogniki chodzili</i>	243
274. <i>Światła na łąkach i dołach</i>	243
275. <i>W moczarach strzyga wrzeszczy</i>	244
276. <i>Zamiana w wilkołaka</i>	244
277. <i>Wilkołak to taki stwór</i>	244
278. <i>Zły człowiek za żywota – będzie złym i po śmierci</i>	245
279. <i>Wilkołak – człowiek o zwierzęcych cechach</i>	245
280. <i>O miejscu zwanym Łysą Górą</i>	245
281. <i>Czarownica robi masło o dwunastej w nocy</i>	246
282. <i>Od czarownicy ludzie się odwracają</i>	246
283. <i>Czarownice i dni krzyżowe</i>	246
284. <i>W Wielkanoc czarownice biją się maśniczkami</i>	247
285. <i>Czarownice zabierają krowom mleko</i>	247
286. <i>Czarownica może oczarować krowę</i>	248
287. <i>Czarownica mogła wejść w wymię krowy</i>	248
288. <i>Czarownica kładzie szpilki na powązkę</i>	248
289. <i>Czarownica może narzucić krosty na człowieka</i>	248
290. <i>Czarownica zbiera zioła</i>	249
291. <i>Spod zmarłej czarownicy mleko ciekło</i>	249

292. <i>Popatrzy, zadziwi się, pochwali i urzeknie</i>	249
293. <i>Ktoś uroki dał przez szybę</i>	250
294. <i>Odrzucanie uroków przez spluwanie</i>	250
295. <i>Przy uroku kładą na podłogę</i>	251
296. <i>Zmywanie uroku spódnicą</i>	251
297. <i>Obmywanie krów od uroku</i>	252
298. <i>Ochrona upraw przed urzeczeniem</i>	252
299. <i>Jak uchronić dziecko przed urokami</i>	252
300. <i>Dziecko odstawione od piersi podatne na uroki</i>	253
301. <i>Czerwone wstążki ochronią przed urokami</i>	253
302. <i>Trzy węzełki na bacie w ochronie przed urokami</i>	253
303. <i>Poświęcone rzeczy chronią przed urokiem</i>	254
304. <i>Wianeczki w leczeniu uroków</i>	254
305. <i>O urzeczonych krwiach</i>	254
306. <i>Chomąto i ślubna spódnica w leczeniu uroków</i>	254
307. <i>Przy uroku po kątach wyświęcają</i>	255
308. <i>O odpędzaniu uroków od ludzi i zwierząt</i>	255
309. <i>Węgle spod kuchni w leczeniu uroków zadanych dziecku</i>	255
310. <i>Węgielki w sprawdzaniu zadanego uroku</i>	256
311. <i>Wylewanie jajka nad dzieckiem</i>	256
312. <i>Pieluszka przerzucona przez dach w leczeniu uroków</i>	256
313. <i>Cofanie uroku</i>	256
314. <i>Przy urokach kieckie na lewe strone nałożyć</i>	256
315. <i>Najstarsze dziecko odczynia uroki</i>	256
316. <i>Czym cię urodziła, tym cię wyleczyła</i>	257
317. <i>Spalanie święconego lnu w leczeniu uroków</i>	259
318. <i>Zlizywanie uroków</i>	259
319. <i>O kobiecie, która rzucała urok na krowy</i>	259
320. <i>Stara kobieta i urok</i>	260
321. <i>Odmawianie paskudnika</i>	260
322. <i>Nie wierzę w strachy</i>	260
323. <i>Sypanie makiem i modlitwa, żeby strachy odeszły</i>	260
324. <i>O zamawianiu róży</i>	260
325. <i>O zamawianiu chorób u ludzi i zwierząt</i>	262
326. <i>O zdejmowaniu kołtuna</i>	262
327. <i>O leczeniu przestrawu u dzieci</i>	263
328. <i>Okadzanie zabitym taską</i>	263
329. <i>Zażegnawanie kością bolącego miejsca</i>	264
330. <i>Ktoś mu tej choroby zadał</i>	264
331. <i>Zakaz leczenia uroków</i>	264
332. <i>Wiatr wykrzywił dziecku gębę</i>	265
333. <i>Co to znaczy zażegnać ogień</i>	265
334. <i>Śmierć się wróciła</i>	265
335. <i>Duch zmarłego do roku jest w gospodarstwie</i>	265
336. <i>Na Dzień Zaduszny zmarli wychodzą z grobu</i>	265
337. <i>Dusza chodzi po świecie</i>	266
338. <i>Zmarły przez miesiąc się ukazuje</i>	266
339. <i>Zmarła matka dziecko kołysze</i>	266
340. <i>Duch Sapięhy na zamku</i>	267
341. <i>Skąd się biorą duchy</i>	268
342. <i>Strachy koło cmentarza</i>	268

343. Strachy o dwunastej w nocy	268
344. O błędzeniu w lesie	269
345. <i>Zmora – zaczarowana dziewczyna</i>	269
346. <i>Zmora i koń</i>	270
347. <i>Zmora do ochrzczonych nie ma pretensji</i>	271
348. <i>Zmory duszą</i>	271
349. <i>Żywe zmory</i>	272
350. <i>Topielica wygląda jak kobieta</i>	272
351. <i>Topielec</i>	272
352. <i>Topielcem straszono dzieci</i>	272
353. <i>Rusałki i topielec</i>	272
354. <i>Jak jest wir, diabeł się cieszy</i>	273
355. <i>Diabeł się żeni – gdy ktoś się powiesi</i>	273
356. <i>Wisielec sprawcą burzy wiatrowej</i>	273
357. <i>Wir powietrzny to diabeł na obiad idzie</i>	273
358. <i>Wiatr – taniec diabła</i>	273
359. <i>Wiatr mocny i wisielec</i>	274
360. <i>Łaskotki łapią dzieci</i>	274
361. <i>Piorun trafia w nóż, a nie w budynek</i>	274
362. <i>Burza z piorunami – płacz dzieci niechrzczonych</i>	274
363. <i>Domowy diabeł wykluwa się z jajka na śmieciach</i>	275
364. <i>Wychowaniec – z jaja kury</i>	275
365. <i>Chowaniec – czarny diabeł na kominie</i>	275
366. <i>Chowaniec jak czarna kura, czarny pies czy kot</i>	276
367. <i>Wychowańca, diabła mieli</i>	276
368. <i>Twardowski na księżycu</i>	277
369. <i>Płanetnik z chmur wnioskuje</i>	277
370. <i>Płanetnik chmury rozpędza</i>	277
371. <i>Dziadek laską porozganiał chmury</i>	277
372. <i>Płanetnik cierpi na reumatyzm</i>	278
373. <i>Owczarz – paneczek w kapeluszu</i>	278
374. <i>Z owczarzem lepiej nie zaczynać</i>	278
375. <i>Owczarze zaklęcia mieli</i>	278
376. <i>Owczarze taką moc mieli</i>	278
377. <i>W środku ziemi jest piekło</i>	279
378. <i>W piekle jest ciepło</i>	279
VII. <i>Zamówienia</i>	279
379. <i>Odczynianie uroków nad złym mężem</i>	279
380. <i>Uroki, uciekajcie w skoki</i>	279
Wykaz badanych miejscowości	281
Wykaz informatorów	284
Wykaz taśm	290
Indeks przedmiotowy (z odesłaniem do numerów tekstów)	295